

que entre el mot italià i el català hi hagi cap lligam antic.

¹ El ms preferit escrivé doncs *rossegar* amb *s* però *rucins* amb *c*. Però com provà Coll Alentorn el llençatge d'aquest ms. (i en general el de Desclot) correspon a l'extrem NE., cap a la plana rossellonesa o l'Albera, que és una de les zones on la confusió dels dos sons té el màxim d'antigor, veg *EntreDL* I, 26-28 i mapa II, p. 108. — ² Com que és un mot vistós l'han imitat gent de lluny, com el mallorquí G. Colom (*AlcM*), que no ho fa malament, o el taragonès Puig i Ferrater que bàrbarament el deforma (en *El Cercle Màgic*, 57) prenent-lo per *rutilant*

Rossegadora, rossejant, rossejar, rossenc, V ros Rosser, V. recés Rossesa, V. ros Rosset, V. ròssa i ros Rosseta, V. ros Rossí, rossim, rossina, rossinador, rossinal, rossinam, rossinant, rossinejar, rossinenc, rossiner, rossinolaire, V. ròssa

ROSSINYOL, del ll. vg. *LŪSCINIŌLUS, diminutiu del ll. LUSCINIA o LUSCINIUS id; una dissimilació de les consonants canvià la primera L- en r-, i una dissimilació de les vocals reduí *rossinyol* a *rossinyol* □ 1ª doc: fi S XIII.

La Faula del *Rossinyol* de Cerverí de Girona deu ser de c. 1270, pels fets polítics que el poeta voldria arreglar, i el mot hi surt sovint, entre altres en el passatge que extractem: «--- un pagès / --- / ac parat un lasol ['llaç'] / on pres lo *rossinyol* / --- / e l *rossinyols* mesquí / esforcet-se, e dis: / --- Sényer, no m ausiats, / qu' eu 's diray, si m lexats, / tals tres causes que say, / d'on tots temps valrets may, / sol creyre les vullats ['en valdreu més mentre us hi atingueu'] — / E-l vilàs --- / lo *rossinyol* jaquí»; i aquest. «be say / ja null temps, a ta vi<d>a, / sò qu'èsser no poria / tu no creses per re: / creyràs-me n uy en bé: / gran peguesa fesist / car --- me lexest, car eu port / un pom d'or / --- e-l ventre --- / trop pus gros que l teu cap / --- / e-l vilàs --- / dix —Mala fuy nat! --- El *rossinyol* li dis: / —Pagés pec / --- / que bé pots tu veser, que en mi no pot caber / nulla causa tan grans: / pauc seny as, e molts ans!» (vv. 126ss).

La mateixa llegenda en les *VidesR*. «Un sagitari pres una auceleta que à nom *rossilol*, e --- lo *rossinol* parlà dient --- si m volies gequir, e<u> t daria 3 manamens, e si ls guardaves diligentment, gran utilitat --- per què l'aucela li dix ---- ni paraula no cresedora nuls temps no creseges ---- lo sagitari lo gequí anar, per què l *rossinol* volan per l'ayre dix a él ---- gran tresaur as vuy perdut: sàpies que en lo meu ventre ha una péra preciosa maÿor que un ou d'estruç ---- E lo sagitari --- fo mot irat --- e volia-la penre dient --- Al qual dix lo *rossinol* —Ara sàpies que e<u> t conec per fat --- e as cresegut que eu aÿa en mi maÿor péra que eu tota no són» (259v1; var. *rossinyol* en el ms B).

Vaig posar-hi una nota (vol. III, p 451, n. 12) fent observar que la semblança no sols era en el tema, explicable perquè és adaptació d'una coneguda llegenda oriental, sinó fins en alguns dels mots, i que havent-hi

poca diferència de data entre l'obra de Cerverí, la *Llegenda Auria* de Voràgine i la seva versió catalana, hi havia tres alternatives que ho expliquessin que Cerverí hagués rebut la llegenda d'una altra font europea de procedència oriental, i Voràgine d'una de diferent, o que Cerverí hagués llegit un ms primerenc de les *VidesR* o del ll. de Voràgine, o bé que les *VidesR* i Cerverí seguissin en tot o en part alguna versió romànica anterior. I acabava: «crida l'atenció que en el present passatge reaparegui cinc vegades una rima en -ut (*haut, perdut, tengut, perdut, cresegut*), i que en el primer lloc estigui formant dos versos perfectes de nou síl·labes: 'e co mal conseil has haut / cor gran tresaur as vuy perdut'. No és aquest llibre el lloc de reprendre la qüestió: per això no hi reproduïxo sinó part de la meua argumentació i dels passatges de les tres obres, amb l'esperança que un historiador literari —ço que jo no sóc— se n'ocupi (acabava amb un altre indicati d'orientalisme, discutible, i que no extracto ja, però ho aprofito per esmenar-hi dues err. tip.; lleg: *s-uma-šédšij i merament per nuevament*)

«Un ru<s> *sinyol* estava en un arbre fullat e florit; aquell *rusinyol* demanà al arbre per què havia tantes flors i tantes fulles, l'arbre repòs que natura ordenava con fossen les fulles, e les flors, per ço que fos lo fruyt ---», Llull (*Blanq*, *NCl* III, 291.7). «Déu --- ja l loen los ocells: lo *rossinyol* a miça nit, les oronetes abans del dia --- los pardalets quan ja és de dia ---», StVicentF (*Serm* I, 115), «Mare mia! Matats-me --- Medes --- semblantment Prognès --- matà Ítim son fill --- e despuys tallà la lengua a *Filomena*, germana de la dita Prognès, de què lo dit Tereu, fonc per los déus convertit en úpega, *Filomena* en *rossinyol* e Prognès en oronella» (*Curial*, *NCl* III, 137.4) Té forma ben fixada ja en el català medieval: en el *Decam* català hi ha *rossinyol*, forma constant i molt repetida, en la jornada v, § 4 (308.2f. i ss), mentre que en l'original italià (ed. 1961) hi ha *usignuolo* 5 o 6 vegades (335.28ss), però *rusignuolo* a 335.36, en la resposta irònica o malhumorada del vell (variant afectiva).

Tot seguit recollit pels lèxics: *rossinyol* JMarc (1205), «*rosenyol*: nahtigal», *Vocab Cat-Al* de 1502 (1402), «*rossinyol*. luscinia, lusciniola, acredula, philomena», Busa-N.; OPou (*TbPu*, 46)

No val la pena de recordar els innombrables passatges dels poetes populars i savis de qui ha fet vibrar la corda la «Luscinia vera, Brehm» (Serradell, *Sota Terra ClubM* Tssa, 129). «*Rossinyol* que vas a França, *rossinyol*, / encomana'm a l'amada / ---»; «Dormiu en la meua arpa, himnes de guerra / --- / si tinc un cel al cor! / Jesús hi pren posada cada dia / --- / Dexau-me, *rossinyols*, per festejar-lo, / la dolça llengua d'or, / verges y flors del camp, per encensar-lo, / dexau-me vostre cor» (*Idylls i C Mistics*, 1878, I, v 45, O C Pop II, 17) Ni les in comptables frases comparatives i ponderatives de la imaginació popular: el seu cant si per als sensibles és la xifra de la dolçor atraient —«si 'l pinsà fa *rossinyols* / els ocells vindran a vols» sentia Ag a un poeta popular el 1866— el rústic pedestre i irònic el posa en parangó amb el